

Hvad betyder de stigende militærudgifter?

Et møde organiseret af NETØK og Institut for Marxistisk Analyse (IMA)

27. september 2024, kl. 13:00-16:00

**A. C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV
lokale 3.084 B, 3. sal, bygning A (hovedbygningen)**

En kraftig vækst i militærudgifterne er en konsekvens af Ukraine-krigen og reviderede strategiske overvejelser. Men der havde allerede længe været oprud undervejs. Kinas opstigning økonomisk og større selvhævdelse, Arktis' betydning, konflikt med Rusland over Krim og Donetsk, den ændrede situation i Mellemøsten og Afrikas opstigning.

D. 27. september afholder NETØK i samarbejde med Institut for Marxistisk Analyse et møde om de økonomiske og politiske konsekvenser af de stigende militærudgifter. Emnet indeholder mange undertemaer. Hvor store er udgifterne, hvor meget er de steget og hvad er deres andel i økonomien. Vil denne oprustning give et løft til nogle industrier til skade for andre, og hvordan vil magtstrukturerne i og mellem landene ændre sig, både internt i NATO og EU-landene og i forhold til andre magter. Udover de bredere konsekvenser for samfundet.

Militærudgifterne stiger over hele verden. NATO-medlemmer har indvilget i at opfylde løftet om at bruge mindst 2 pct. af BNP på forsvaret vedtaget på Wales-topmødet i 2014, og nogle medlemmer såsom Polen overskrider i vid udstrækning dette mål. Danmark er godt med.

De igangværende krige i Ukraine og Gaza og spændinger i resten af verden giver næring til denne oprustning. Danmark regner nu med yderligere udgifter i størrelsesordenen 190 milliarder kr. over de næste ti år til våben, personale, logistik og opgradering af kaserner og infrastruktur. Lignende budgetforhøjelser er forudset i andre NATO-lande. Vil dette være at skyde over målet, og hvad er i grunden de strategiske overvejelser?

Rusland er ved at udvikle sig til en krigsøkonomi i den forstand, at økonomien er drevet af den igangværende mobilisering af menneskelige, materielle og finansielle ressourcer, hvis rækkevidde er meget større end antydnet af dets planlagte udgifter på omkring 6 pct. af BNP i 2024. Også lande i det globale syd opruster, nogle med bistand fra Rusland, andre gennem indkøb fra lande i modsatte lejre, mens de samtidig fremmer indenlandsk produktion af militærudstyr.

Flere aspekter af spørgsmålet vil blive undersøgt.

Budgetudgifter og velfærd. Konkurrencen mellem militære og "civile" eller sociale/velfærdsudgifter mærkes allerede i EU-landene, hvor velfærden stadig skæres ned for at overholde Stabilitets- og Vækstpagtens kriterier. Hvorvidt befolkningen vil acceptere den militære bølge, er endnu uvist. I mellemtiden nærmer USA's sikkerhedsbudget sig 900 milliarder USD i 2024. Utilfredshed med det formuleres af Trump og hans støtter og kan komme til at spille en rolle i det kommende præsidentvalg.

Våbenindustrien har som udgangspunkt en 'fastlåst' kundegruppe, staterne, som ikke nødvendigvis har den fulde indsigt til at forhandle kontrakterne ordentligt. Korruptionsmulighederne er rigelige. Mens Europa er stærkt afhængig af amerikanske forsvarssystemer gennem NATO, forbereder EU sig også på en større militær uafhængighed og ønsker at sætte skub i den europæiske våbenproduktion. Der er dog ingen tvivl om, at USA vil fortsætte sin dominans - de fem største våbenproducerende virksomheder i verden er amerikanske. Våbenproducenternes profitter er steget kraftigt siden 2022, men det videre spørgsmål er, om og på hvilken måde omdirigeringen til det 'militærindustrielle kompleks' vil skade eller gavne andre industrier eller virksomheder.

Teknologioverførsel fra militær til civil anvendelse er et konventionelt argument til fordel for militær forskning og udvikling, men holder det? For hvilken teknologisk udvikling taler vi om, og hvordan forholder den sig til den grønne omstilling?

Effekt på økonomien og klimaet. Hjelpeindustrier og underleverandører kan få et løft blot ved de stigende produktionsmængder, og de kan have 'gavn' af destruktions af udstyr i krige og konflikter, der på den anden side fører til stigende CO₂-udledning fra produktion og destruktions af udstyr. Virkningerne på det byggede og naturlige miljø, hvor krig foregår, øger de økonomiske og finansielle omkostninger.

En beslægtet bekymring er indvirkningen på arbejdsmarkedet og - måske endnu vigtigere - om den stigende efterspørgsel efter både traditionelle og kritiske råvarer vil indvirke på konkurrencen om råstofferne og inflationen.

Magtstrukturer. Med de militære interessers øgede magt øges faren for yderligere krigsførelse. Inden for den vestlige NATO-alliance vokser både konkurrencen og samarbejdet mellem USA og EU. Samtidig er der splittelser inden for EU, hvor især Ungarn og Slovakiet samt stærke politiske kræfter i andre EU-lande er imod yderligere militær støtte til Ukraine.

Mødet vil analysere de stigende militæruddgifter efter starten på krigen i Ukraine ud fra en økonomisk synsvinkel og med hensyn til deres påståede strategiske relevans. Det militær-industrielle kompleks har kronede dage, produktionen og profitterne stiger, mens stater og borgere må leve med budgetmæssige begrænsninger på sociale udgifter, uddannelse og sundhed. Andre spørgsmål er, hvordan militæruddgifterne spiller sammen med investeringerne, arbejdsmarkedet og den grønne omstilling i den samlede økonomi. Har militærindustrien positive konsekvenser for den teknologiske udvikling, som det ofte hævdes? Og sidst men ikke mindst ses disse spørgsmål sammen med udviklingen i magtstrukturerne i verden af i dag.

Oplægsholdere:

Kristian Søby Kristensen, leder af Center for Militære Studier ved Københavns Universitet

Dr. Nan Tian, Seniorforsker og Konstitueret Programdirektør for Military Expenditure and Arms Production Programme ved SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute).

Mødeleder: Karen Helveg Petersen, NETØK

Mødet bliver afholdt på engelsk med følgende agenda:

13:00 – 13:15	Welcome by Karen Helveg Petersen
13:15 – 14:00	Presentation by Dr. Nan of the evolution of military expenditures and their wider economic impact followed by a short Q&A session
14:00 – 14:45	Presentation by Kristian Søby of the military-strategic developments followed by a short Q&A session
14:45 – 15:15	Coffee break
15:15 – 15:55	Discussion
15:55 – 16:00	Closing remarks

Mødested: Aalborg Universitet, A. C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV, Seminarrum 3.084 B på 3. sal i Bygning A (Hovedbygningen)

Betaling (for kaffe og kage): 45 kr. Betaling til NETØK's konto i Arbejdernes Landsbank 5366-245829 eller via MobilePay, butik nr. 958863 – NETØK.

Mødet er støttet af *Den Almennyttige Fond af 15. September*.

Tilmelding: jlpe@dtu.dk senest tirsdag den 24. september kl. 11:00